

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HERLOVIANEREN

MEDLEMSBLAD *for* HERLOVIANER-SAMFUNDET

40. ÅRGANG

NUMMER 3

NOVEMBER 1962

»Illustreret Tidende« bragte for knap hundrede år siden tegningen her fra Herlufsholm - lige omkring skolens 300 års dag. Mangt er ændret siden da - men meget trænger stadig til fornyelse og udvidelse, hvis skolen fortsat skal følge med tiden. For at løse den opgave trænger skolen til hjælp fra alle gamle herlovianere - og derfor er

HERLUFSHOLM-FONDEN

blevet oprettet. Her i bladet får De besked om, hvordan (og med hvilke gode skattemæssige konsekvenser) De kan yde Deres bidrag - her kan De også læse fondens statutter og den opfordring, som fondsbestyrelsen retter til hver enkelt gammel herlovianer og til andre venner af Herlufsholm.

HERLUFSHOLM FONDEN

Redegørelse fra fondsbestyrelsens formand

Som de vil huskes, startede en »selvbestaltet komité« i oktober 1961 en »Støtteaktion til Herlufsholm«. I den forløbne tid er man nu nået dertil, at der, efter at der som en begyndelse er indgået en række bidrag, er udarbejdet en fundats for en fond, kaldet *Herlufsholm-Fonden*, og nedsat en bestyrelse for denne, og at man på grundlag af fundatsen, foreløbig for 1962, har opnået den adgang til skattefradrag for bidrag til fonden, som loven åbner mulighed for. Der søges nu kgl. konfirmation på fundatsen.

»Aktionen« startede i sin tid på initiativ af Erik Dreyer ('10), der imidlertid desværre senere har måttet træde tilbage efter at være flyttet til Læsø. I »aktionens« første henvendelse til gamle herlovianere henvises bl. a. til, at Herlufsholm i de senere år havde modtaget en betydelig håndsrækning ved store gaver fra enkelte gamle herlovianere og andre, men at man nu – bl. a. efter forhandling med nogle af de nævnte donatorer – havde fundet det naturligt, at en fortsat økonomisk støtte til skolen søgtes tilvejebragt på en bredere basis. Dette er altså udgangspunktet for skabelsen af Herlufsholm-Fonden, og medens det selvfølgelig er målet, at fonden kommer til at råde over beløb af virkelig betydning, er det samtidig af afgørende betydning, at der ydes bidrag af så mange som overhovedet muligt, ganske uanset størrelsen af det beløb, hver enkelt er i stand til at afse.

Fondens formål og reglerne for dens administration fremgår af fundatsen, der findes andetsteds i bladet. De i fundatsens § 2, a) angivne formål viser, at der ikke kan ydes tilskud til skolens almindelige drift. De i § 2, b) angivne tilskud til disciple vil jo være af betydning ikke blot for de pågældende selv, men samtidig også for skolen.

Fonden har forstanderens og skolens store interesse, og der vil ved første lejlighed fremkomme en nærmere udtalelse fra forstanderen her i bladet.

Bestyrelsen har andetsteds her i bladet indrykket sit første »opråb« fra fonden. Vi håber og tror, det må bære frugt.

O. I. Kaarsberg ('12), bestyrelsens formand.

Fondens fundats

§ 1.

Fondens navn er Herlufsholm-Fonden.

§ 2.

Fondens formål er at yde økonomisk støtte til opretholdelse og videreførelse af Herlufsholm skole som selvejende stiftelse i overensstemmelse med Herluf Trolle's og Birgitte Gøye's ånd. Den økonomiske støtte kan efter bestyrelsens valg ydes på en af de nedenfor anførte måder:

- a) Ved afholdelse af de med særlig ombygning eller nybygning eller nyanskaffelse på Herlufsholm forbundne udgifter eller ved ydelse af tilskud hertil. – Denne form for støtte kan ydes enten som gave eller i form af lån på nærmere af bestyrelsen fastsatte vilkår.
- b) I form af hele eller delvise fripladser og/eller legater for disciple på Herlufsholm til anvendelse under deres ophold på skolen eller tilskud til sådanne fripladser og/eller legater. Ved friplads forstås i denne henseende først og fremmest kontingentfrihed, men det skal dog ikke være udelukket undtagelsesvis af fondens midler at anvende beløb til afholdelse af de mere personlige udgifter for en discipel, som hans ophold på skolen medfører.

§ 3.

Fonden ledes og forvaltes af en bestyrelse på 6 medlemmer, hvoraf de 2 stedse skal være henholdsvis Herlovianersamfundets formand og et af dette samfunds bestyrelse valgt medlem af denne. De pågældende fra-træder som medlemmer af fondens bestyrelse, når de ophører med at beklæde hvervets som henholdsvis formand og bestyrelsesmedlem i Herlovianersamfundet. Fondens første bestyrelse er i øvrigt valgt af dem, der i tiden indtil fondens formelle stiftelse har ydet bidrag til fonden. Hver af de således valgte 4 bestyrelsesmedlemmer, der ikke repræsenterer Herlovianersamfundet, men som skal have gået på Herlufsholm skole, udpeger selv sin efterfølger, som atter udpeger sin efterfølger og så fremdeles; også efterfølgerne skal have gået på Her-

lufsholm skole. Udpegelse af efterfølger sker samtidig med det pågældende medlems indtræden i bestyrelsen efter forudgående samråd med de øvrige bestyrelsesmedlemmer. Indtræden i bestyrelsen kræver godkendelse af Statsministeriet, der også skal have adgang til at afsætte et medlem af bestyrelsen, såfremt der findes skellig grund hertil. Hvis et af de 4 ovennævnte bestyrelsesmedlemmer afsættes eller får forfald uden at have udpeget sin efterfølger, udpeges denne af Statsministeriet efter indstilling af de øvrige bestyrelsesmedlemmer. Et sådant medlem af bestyrelsen, udnævnt af Statsministeriet, udpeger også selv sin efterfølger.

Bestyrelsen forvalter fondens midler, herunder anbringer og genanbringer midlerne i overensstemmelse med de herfor fastsatte regler, jfr. nedenfor § 5. Bestyrelsen skal føre fornødent regnskab og træffe bestemmelse om anvendelse af fondens midler i overensstemmelse med det ovenfor i § 2 anførte.

Hvervet som bestyrelsesmedlem er ulønnet. Bestyrelsen kan antage lønnet medhjælp. Vederlaget herfor skal godkendes af Statsministeriet.

Bestyrelsen fører en forhandlingsprotokol, hvori et kort referat af de på bestyrelsesmøderne forhandlede emner og trufne beslutninger indføres. Bestyrelsen, der selv konstituerer sig, kan i en særlig forretningsorden fastsætte nærmere regler for sin virksomhed. Står stemmerne ved afstemning i bestyrelsen lige, er formandens stemme udslagsgivende.

§ 4.

De til opfyldelse af fondens formål nødvendige midler forventes tilvejebragt ved bidrag fra gamle herlovianere og andre venner af Herlufsholm.

Med det formål at gøre fondens støtte til Herlufsholm så virkningsfuld som mulig også på længere sigt, skal en så stor del af de i hvert regnskabsår modtagne bidrag, som bestyrelsen – under hensyntagen til omfanget af det til enhver tid eksisterende behov for ydelse af støtte i overensstemmelse med fondens formål – finder passende, henlægges til fondens formue, hvorved hensyn også vil være at tage til de af skattemyndighederne til enhver tid fastsatte vilkår for opnåelse af fradragsret for så vidt angår bidrag erlagt til fonden.

Det påhviler således bestyrelsen at tilstræbe oparbejdelse af en formue af en sådan størrelse, at så stor en

del som muligt af de årlige tilskud, jfr. § 2, kan afholdes af formueafkastet.

§ 5.

Fondens midler skal anbringes i overensstemmelse med de til enhver tid for anbringelse af myndiges midler gældende bestemmelser. Med henblik på at opnå en købekraftsikret placering af fondens formue skal bestyrelsen dog også have adgang til investering af fondens midler i form af køb af fast ejendom.

Legatets værdipapirer skal stedse lyde på legatets navn og så vidt muligt noteres som tilhørende dette i vedkommende institutions bøger. Ved eventuel anskaffelse af fast ejendom skal der på denne tinglyses en deklaration, hvorefter dispositioner over ejendommen, af hvad art nævnes kan, for at være gyldige kræver samtlige bestyrelsesmedlemmers underskrifter. Bestyrelsen træffer nærmere bestemmelse om opbevaring af de fonden tilhørende værdipapirer enten i Overformyndieriet, Bikubens Forvaltningsafdeling eller et andet anerkendt forvaltningsinstitut, med hvilket der også vil være at oprette en konto, hvorpå de fonden tilhørende kontante midler skal indsættes.

§ 6.

Fondens regnskabsår løber fra 1. april–31. marts, det første regnskabsår udløber 31. marts 1963. Efter udløbet af hvert regnskabsår aflægger bestyrelsen regnskab over fondens udgifter og indtægter i det forløbne år samt over formuen. Regnskabet revideres af en af Statsministeriet udpeget revisor, hvis honorar fastsættes af ministeriet. Regnskabet decideres af Statsministeriet.

§ 7.

Såfremt Herlufsholm skole skulle blive nedlagt som selvejende stiftelse, eller opfyldelsen af fondens formålsbestemmelse af andre grunde bliver umuliggjort, kan bestyrelsen med Statsministeriets godkendelse træffe beslutning om fondens opløsning og anvendelsen af fondens formue i almen velgørende eller på anden måde almennyttigt øjemed til fordel for skole- og ungdomsarbejde.

§ 8.

Bestyrelsen kan træffe bestemmelse om at søge kongelig konfirmation på nærværende fundats.

INDSAMLINGEN

Det er først nu, at Herlufsholm-Fonden lægger rigtigt ud, og indsamlingen blandt alle gamle herlovianere begynder. Men allerede inden vi nåede så vidt, er der kommet ca. 26.000 kr. ind i større og mindre bidrag fra ca. 60 givere, deriblandt enkelte anonyme og enkelte ikke-herlovianere.

I 1965 vil skolen som bekendt fejre sit 400 års jubilæum. Det ville være en smuk begyndelse for fonden ved denne lejlighed at kunne skænke skolen noget – noget nyttigt, smukt og varigt – af en virkelig anselig værdi, og yderligere skulle fonden gerne gennem årene fremover kunne skænke skolen beløb af betydning.

Det er ubesværligt at give. Fonden har sin bankkonto i Handelsbanken, Gammeltorv Afdeling, Frederiksberggade 1, København K – bankens gironummer er 354 – og hertil kan man sende kontanter eller checks eller overføre penge på andre måder fra Danmark og fra hele verden. Desuden har fonden nu oprettet sin egen girokonto: 37 75, ved Knud Lindberg, Islevdalvej 200, Brønshøj. Til kassereren kan også sendes alle former for indenlandske eller udenlandske penge, værdipapirer eller andre værdier. Ingen gave er for lille. Det er helt afgørende, at så mange som muligt, ganske uanset deres bidrags størrelse, slutter op om fonden.

Ingen herlovianer, der kan, bør undlade at give. Og for den, der kan, er ingen gave for stor – eventuelle gaver fra helt store givere eller fra andre fonds kan vi markere særskilt. Skulle en enkelt giver udtale ønsket om, at hans bidrag anvendes alene til det i fundatsens § 2 a) angivne formål eller alene til det i § 2 b) angivne formål, vil hans ønske selvfølgelig blive respekteret.

Hvis det ønskes, kan giverens navn hemmeligholdes, eller gaven kan sendes anonymt, eller – hvorfor ikke – »Til minde om den-og-den«, en slægtning, en skolekammerat eller en hører, i hvis navn man vil give sin gave.

Man kan give en gave én gang for alle. Man kan give én hvert år. Eller man kan beslutte sig til et månedligt bidrag. Der er nogle mænd, som hver dag tømmer deres lommer for zinkmønterne. Samlet i en »Herlufsholm-kasse« bliver det også til noget i årets løb. Bridge-kasser, bande-kasser, private små-indsamlinger. Eller de indsamlinger ved en årgangs 25 og 40 års jubilæer, som der efterhånden er tradition for. Eller uforudsete biindtægter, et kronik-honorar eller et foredrags-honorar, måske en lille uventet arv, hvorfor ikke lade dem gå til Herlufsholm-Fonden?

Hvilken årgang vil give mest? Hvilken årgang udfordrer de andre? Kappelstriden – for en gangs skyld virkelig den »ædle« kappelstrid – vil eventuelt blive fulgt grafisk i »Herlovianeren«.

Fonden kan også betænkes i testamenter, måske især i ugiftes og barnløses. Det ville være en særlig smuk måde at sige den gamle skole tak på.

En anden smuk idé – fremført af en gammel herlovianer, som i sin tid havde friplads – er at »tilbagebetale« sin hele eller halve friplads, sit legat, eller hvad man nu har modtaget af den slags. Det kan gøres med samme beløb, som man dengang modtog, eller med renters rente (og inflation). Herom vil der måske fremkomme mere detaljeret forslag af ideens ophavsmand. I det hele taget gælder det, at der er mange flere måder at give på end her skitseret. Nogle har fondsbestyrelsen selv i tankerne, andre håber vi, at andre vil foreslå. Har man en god idé, bør man ikke nøjes med selv at give på denne måde, men lade andre have glæden også.

For at være giver behøver man ingenlunde være gammel dipel. Herlovianer-forældre og andre Herlufsholm-venner har ofte grund til at give, lige så vel som de, der selv har gået på skolen.

Og det behøver ikke at være seriøst alt sammen. For eksempel kunne diplene på Herlufsholm, den øverste eller de øverste klasser, fremstille en eller anden stor træfigur. Den skulle dækkes med søm – à 5 eller 10 kr. Ved besøg på skolen, ved fugleskydningen f. eks., eller ved jubilæer vil gamle herlovianere eller andre sikkert gerne ofre en tier eller to på, under munterhed, at slå søm i.

Bidrag inden 31. december 1962 kan inden for visse grænser trækkes fra på selvangivelsen, sådan som nærmere forklaret andetsteds i dette nummer.

Fondsbestyrelsen.

SKATTEFRADRAGSRETEN

Så snart Herlufsholm-Fondens fundats var blevet formuleret, blev den forelagt Skattedepartementet sammen med et andragende om, at bidragydere kunne fradrage deres bidrag i deres skattepligtige indkomst. Den 3. september 1962 blev dette andragende imødekommet ved en skrivelse fra Finansministeriet, sålydende:

Til Herlufsholm-Fonden.

»Det meddeles herved, at man i henhold til lovbekendtgørelse nr. 206 af 13. juni 1961 (ligningsloven) § 8 A har godkendt fonden som berettiget til i året 1962 at modtage gaver med den virkning, at giverne kan fratække disse ved opgørelsen af deres skattepligtige indkomst inden for de i lovbestemmelsen fastsatte grænser.

Den meddelte godkendelse vil blive optaget på den førstkomende fortegnelse, departementet agter at offentliggøre over godkendte foreninger og institutioner.

Til orientering vedlægges et eksemplar af skattedepartementets cirkulære af 17. december 1959 angående ligningsloven for skatteåret 1960/61, idet man henviser til det ad 3) anførte.

E. b.

Karen N. Dahl,
ekspeditionssekretær.

Det relevante afsnit i det cirkulære af 17/12 1959 angående Ligningsloven 1960/61, som nævnes her, angår § 8 A og lyder således:

3) § 8 A om fradragsret for gaver til almenvelgørende formål,

Ad 3) Til § 8 A.

Ved bestemmelsen indrømmes der fradragsret for gaver til foreninger, stiftelser, institutioner m. v., hvis midler anvendes i almenvelgørende eller på anden måde almennyttigt øjemed. Retten til fradrag er betinget af, at der vedlægges selvangivelsen kvittering fra den eller de pågældende foreninger m. v. til dokumentation for, at der er ydet gaver af den nævnte art med et samlet beløb på over 100 kr. Ved opgørelsen af det samlede gavebeløb kan kun medregnes gaver på i alt mindst 50 kr. til vedkommende forening. En gave behøver således ikke at udgøre 50 kr. for at komme i betragtning, idet det er tilstrækkeligt, at der i det pågældende indkomstår i alt er ydet 50 kr. til den enkelte forening.

Af det efter disse regler opgjorte gavebeløb kan ved indkomstopgørelsen fradrages den del, der overstiger 100 kr., men fradraget kan ikke udgøre mere end 1.000 kr.

Fradragsretten er endvidere betinget af, at Finansministeren for det kalenderår, hvori gaven ydes,

har godkendt den pågældende forening m. v. som berettiget til at modtage gaver, som kan fradrages ved indkomstopgørelsen efter de lige nævnte regler.

Herudover har Ligningsdirektoratet meddelt Herlufsholm-Fonden, at »løbende ydelser til fonden i henhold til bestemmelsen i § 14, stk. 2 i ligningsloven vil kunne fradrages ved ydernes indkomstopgørelser under forudsætning af, ... at ydelserne sker i medfør af en af de pågældende overfor fonden afgivet retlig bindende forpligtelse til på livstid at udrede enten et fast årligt beløb eller årlige ydelser, der fastsættes i forhold til en på forhånd uvis faktor (f. eks. som en procentdel af yderens skattepligtige indkomst eller lignende). I sidstnævnte fald kan ydelsespligten eventuelt begrænses til et fast åremål, der dog ikke må være mindre end 10 år.«

Kommentarer til skattefradragsretten

Vore lovgivere synes jo ikke mindst på skattelovgivningens område i større eller mindre grad at have glemt påbudet i Jydske Lov, hvorefter loven ikke alene skal være ærværdig, retfærdig og tålelig, men også »bekvem og nyttig og åbenbar, så at alle kan vide og forstå, hvad Loven siger«. – Jeg skal i det følgende efter fondsbestyrelsens opfordring forsøge dels at kommentere de ovenfor gengivne fradragsregler, dels at belyse deres anvendelse ved nogle eksempler.

Den tilladelse, som fonden i medfør af ligningslovens § 8 A har opnået, gælder kun for et kalenderår ad gangen. Baggrunden herfor er den, at myndighederne ønsker at udøve kontrol med anvendelsen af fondens midler. Det påhviler således fondsbestyrelsen hvert år at indgive ansøgning til skattedepartementet for også fremover at kunne opnå fradragsret for erlagte bidrag. På grundlag af de forhandlinger med skattemyndighederne, der er gået forud for den godkendelse, man har opnået for indeværende kalenderår, kan det imidlertid fastslås, at det også for de følgende år formentlig vil kunne påregnes, at den nødvendige godkendelse opnås.

Det må endvidere bemærkes, at fradragsret opnås for alle bidrag erlagt i det pågældende kalenderår uanset tidspunktet for opnåelsen af den formelle godkendelse. Denne er for så vidt angår indeværende kalenderår meddelt under den 3. september, men også bidragydere, som har betalt i tiden 1. januar–2. september d. å. har – såfremt de øvrige betingelser er opfyldt – adgang til fradrag ved opgørelsen af deres skattepligtige indkomst i 1962 (med virkning for skatteåret 1963/64). Blot må bidragyder drage omsorg for at vedlægge deres selvangivelse, kvittering for det betalte beløb.

I beløbsmæssig henseende er fradragsretten begrænset på forskellig måde.

De første kr. 100,00 giver ikke adgang til fradrag, og det samlede gavebeløb skal i et givet kalenderår – for at berettige til fradrag – udgøre mindst kr. 50,00 til hver fond m. v. Giver man eksempelvis kun bidrag til Herlufsholm-Fonden, må man op med mindst kr. 150,00, og i så fald kan der fradrages kr. 50,00 ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst. Har den

pågældende imidlertid ydet bidrag til andre fonds, institutioner m. v., der har opnået skattedepartementets godkendelse, kan sådanne bidrag sammenlægges for at nå op på det nødvendige minimumsbeløb.

Eksempel:

Bidrag til X-fond	kr. 50,00
Bidrag til Herlufsholm-Fonden	kr. 150,00
	<u>I alt kr. 200,00</u>

Bidrag til X-fond	kr. 50,00
Bidrag til Y-fond	kr. 50,00
Bidrag til Herlufsholm-Fonden	kr. 100,00
	<u>I alt kr. 200,00</u>

I disse tilfælde opnås fradragsret for et beløb, stort kr. 100,00.

Det fradragsberettigede beløb kan aldrig overstige kr. 1.000,00. Hvis man derfor ønsker at opnå maksimal fradragsret, må der betales i alt kr. 1.100,00. Også i denne henseende kan bidrag til forskellige fonds m. v. imidlertid akkumuleres.

Eksempel:

Bidrag til X-fond	kr. 50,00
Bidrag til Y-fond	kr. 50,00
Bidrag til Herlufsholm-Fonden	kr. 1000,00
	<u>I alt kr. 1100,00</u>

I dette tilfælde opnås fradragsret for et beløb, stort kr. 1000,00.

Ønsker en bidragyder imidlertid at skænke Herlufsholm-Fonden et større beløb end kr. 1100,00, kan man benytte sig af de ovenfor fremstillede regler for så vidt angår beløb på indtil kr. 1100,00 og for det overskydende beløbs vedkommende opnå fradragsret i medfør af ligningslovens § 14, stk. 2. Betingelserne herfor er følgende:

- 1) Den pågældende må overfor fonden indgå på en retlig bindende forpligtelse. – Heri ligger, at bidragyderen uigenkaldeligt skal bekræfte at være forpligtet til at erlægge det i betragtning kommende beløb hvert år til fonden. Dette beløb kan
- 2) enten være et fast årligt beløb, og i så fald må forpligtelsen gælde for bidragyderens livstid. Der må ikke udtrykkelig eller stiltiende træffes bestemmelse om, at fonden, hvis bidragyderen senere kommer i økonomiske vanskeligheder, helt eller delvis vil give afkald på sin ret til at oppebære det årlige bidrag;
- 3) eller et i størrelsesmæssig henseende ubestemt beløb, som bidragyderen forpligter sig til at erlægge til fonden. Vælges denne udvej, kan forpligtelsen gælde enten for bidragyderens livstid eller for et begrænset åremål, dog ikke under 10 år. Begrænsningen til 10 år er fastsat administrativt af Statens Ligningsdirektorat. (Der verserer for øjeblikket en sag om dette spørgsmål, hvor en skatteyder kræver fradragsret, uanset at perioden er kortere. Når endelig dom foreligger, vil dennes resultat blive offentliggjort i »Herlovianeren«).

ad 1)–3):

Den mest hensigtsmæssige løsning vil sikkert være, at man forpligter sig til at erlægge et ubestemt beløb, f. eks. en nærmere fastsat procentdel af sin skattepligtige indkomst. Kommer den pågældende senere i øko-

nomiske vanskeligheder, vil dette jo automatisk give sig udslag i form af en formindskelse af den skattepligtige indkomst, hvorved bidraget tilsvarende formindskes, og dette præjudicerer – i modsætning til, hvad der gælder, hvis man vælger den under 2) angivne mulighed – ikke bidragyderens fradragsret.

Med hensyn til formuleringen af de heromhandlede forpligtelseserklæringer har der i praksis dannet sig visse retningslinier. Såfremt nogen skulle ønske at indgå på en sådan forpligtelse, vil udkast (formular) til erklæringen kunne fås ved henvendelse til fondsbestyrelsens sekretær.

Sluttelig skal jeg ved nogle eksempler belyse, hvor meget man ved anvendelse af de i det foregående omhandlede fradragsregler kan spare i skat. Eksemplerne, der forudsætter, at bidragyderen er forsøger, bygger på den for skatteåret 1962/63 i Københavns kommune fastsatte udskrivningsprocent og i øvrigt på de for dette skatteår gældende udskrivningsregler i det hele.

Ved skattepligtig indkomst på mellem kr. 6.000,00 og kr. 17.000,00 andrager »marginalbeskatningsprocenten« 36,7. Dette betyder, at man af det beløb, hvormed den skattepligtige indkomst indenfor det angivne interval reduceres, i skat sparer 36,7 % af det ydede beløb; eller sagt med andre ord: af et fradragsberettiget bidrag på kr. 100,00 betaler statskassen kr. 36,70, af et bidrag på kr. 1.000,00 udgør statskassens andel kr. 367,00.

Eksempel:

Skattepligtig indkomst, forinden bidrag er fradraget.....	kr. 15.000,-	
Skat heraf		kr. 3.594,-
Fradragsberettiget bidrag	kr. 1.000,-	
	Kr. 14.000,-	
Skat heraf		kr. 3.227,-
		Forskel kr. 367,-

For nemheds skyld opereres der i det følgende med et fradragsberettiget bidrag på kr. 1000,-. I hvert eksempel anføres tillige marginalbeskatningsprocenten så-

ledes, at man ved erlæggelse af et andet beløb end kr. 1000,00 selv kan udregne skattebesparelsen heraf.

Skattepligtig indkomst:	Beskatningsprocent:	Skattebesparelse:
18.000/20.000	67,7	kr. 677,-
20.000/25.000	76,7	kr. 767,-
25.000/30.000	79,7	kr. 797,-
30.000/35.000	80,1	kr. 801,-
35.000/50.000	84,6	kr. 846,-
50.000/60.000	98,5	kr. 985,-
60.000/100.000	99,2	kr. 992,-

I tilknytning til de ovenfor nævnte eksempler erindrer jeg om, at et fradrag på kr. 1000,- i henhold til ligningslovens § 8 A forudsætter, at man har erlagt et bidrag til fonden på mindst kr. 1100,-; denne begrænsning gælder ikke, hvis bidraget erlægges på grundlag af en retlig bindende forpligtelse i henhold til ligningslovens § 14, stk. 2. – Det må endvidere understreges, at der i de anførte eksempler ikke har kunnet tages hensyn til den formindskelse af skattefradragsretten i det følgende år, som ifølge sagens natur bliver en konsekvens af anvendelsen af disse som andre fradragsregler. Hvis en bidragyder derfor regelmæssigt gennem et åremål betaler fradragsberettiget bidrag til fonden, bliver skattebesparelsen noget mindre end den, der fremgår af eksemplerne.

Der kan dog under alle omstændigheder ved benyttelse af de her fremstillede fradragsregler i ligningsloven opnås ikke uvæsentlige skattebesparelser, som i sig selv bør være en opfordring til at bidrage efter evne til realisation af fondens formålsbestemmelser.

J. Mazanti-Andersen ('45).

P.S. Såvel bidragydere, der har betalt (i 1962), som de, der betaler inden dette års udgang, vil modtage særlig kvittering med oplysning om Skattedepartementets godkendelse (journ.nr.) til vedlæggelse ved selvangivelsen.

Personalia

Herlufsholms tidligere forstander, grev Ernst Moltke ('03) har på Lohses Forlag udgivet »Joachim Moltke, en Kristi Stridsmand«, kr. 18,75.

Herlufsholms forstander, baron Axel Reedtz-Thott ('39), Gavnø, har meddelt, at han ved næste folketingsvalg vil nedlægge sit folketingsmandat og trække sig ud af politisk arbejde for at hellige sig administrationen af sine familiebesiddelser og af Herlufsholm. Reedtz-Thott har repræsenteret de konservative i Folketinget siden 1953.

Jørgen Ove Petersen (IV '18) kunne den 17. oktober 1962 fejre sit 40 års jubilæum hos Willh. Smith A/S, Næstved.

Den 15. november 1962 udsender generalkonsul i Montreal Jørgen Ditlev Scheel ('36) »Berømte Biler«, Politikens Forlag, kr. 24,25. Bogen, som er trykt i farver og indeholder ca. 1000 gengivelser af berømte biler, er allerede solgt til udgivelse i Sverige, Norge, Tyskland, Holland, Frankrig, Italien, England og de Forenede Stater.

Theo Bjerg (V '53) har fået afgang fra Kunstakademiets Arkitektskole.

Lektor, cand. theol. Børge Diderichsen ('24) blev i oktober 1962 dr. theol. på en afhandling om »Den markianske Skils-

missperikope. Dens genesis og historiske placering«, Gyldendal, kr. 45,00.

Overingeniør Johan Hedemann Baagøe ('10), Fredericia, har i »Arv og Eje«, Årbog for Dansk Kulturhistorisk Museumsforening 1962, skrevet om »Messinglysestagen i stilhistorien«.

Læge Lorenz Ferdinand ('40) har i »Natur og Ungdom«, oktober 1962, skrevet »Med Noona Dan på Philippinerne og Bismarck Øerne«.

Herlovianerens redaktør, Kaj Dorph-Petersen ('43) deltog i fjernsynets udsendelsesrække »Mennesker og massemedier« — og var med i den afsluttende diskussion.

Den 4. oktober 1961 skrev ambassadør Eyvind Bartels ('34) under overskriften »Trojka« en kronik om principperne i international politik på baggrund af debatten omkring generalsekretærposten i FN, den 1. november 1961 i Politikens kronik om »Fællesmarkedet og kulturen«, og 5. december, ligeledes i Politiken, om »Neutralisme og folkelighed«.

»Kirken i Landskabet«, af Johan Exner og arkitekt Helge Finsen ('15), er af Gyldendal udsendt i 2. oplag.

I »Danmark og de Seks«, udsendt af Aktuelle Bøger, er der bidrag af departementschef Erik Dreyer ('10): »Det fæl-

les arbejdsmarked«, og generalsekretær *Frantz Wendt* ('23): »Danmark, Norden og de Seks«.

Stud. mag. *Sven Holm* ('58) debuterede i efteråret 1961 med en novellesamling »Den store Fjende«, udsendt af Gyl-dendal.

»Chirurgia Minor«, af overlæge, dr. med. *Mogens Andreasen* ('29), er udsendt i 3. udgave.

Overlærer *L. Ingerslev* ('22), Nykøbing Falster, skrev i »Flora og Fauna« 2. hæfte 1962 om »Parietaria ramiflora — Grenet Springknap«.

Overingeniør *Johan Hedemann Baagøe* ('10), Fredericia, skrev i »Arv og Eje«, Årbog for Dansk Kulturhistorisk Museumsforening 1961, om »Tranlampen. Den åbne skålførmede hængelampe«.

Magister *Jan Maegaard* ('44) er pr. 1. september 1961 ud-nævnt til amanuensis i musikvidenskab ved Københavns Uni-versitet, og har skrevet: »Some formal devices in expres-sionistic works« i Dansk Årbog for Musikforskning 1961, »På rejse i det fremmede« kronik i Jyllandsposten 18. februar 1961, »Den åbne form« kronik i Berlingske Tidende 17. maj 1961, »Jakobsstigen« kronik i Berlingske Tidende 15. juli 1961, »Musikken og det etiske« i Louisiana-Revy februar 1961, og »Om kunsten og etikken« i Jyllandsposten 23. de-cember 1961.

Læge *Ove Høegh-Guldberg* ('24) deltog i februar 1961 som den Almindelige Dansk Lægeforenings repræsentant i British Medical Associations årsmøde i Auckland, New Zealand.

Han refererede mødet i et rejsebrev i Ugeskrift for Læger nr. 10, 1961. På mødet gjorde han rede for den danske prak-sis-statistik, idet han er formand for Statistikudvalget. Som et biprodukt skrev han en kronik i Aarhus Stiftstidende 9. juni 1961: »Kort ophold i Bangkok«. Han holdt festtalen ved modtagelsen af de nye medicinske kandidater på Århus Uni-versitet 27. juni (trykt i »Yngre Læger« 1961, nr. 19). I august gik han ud af hovedbestyrelsen, men blev i november valgt til formand for Lægekredsforeningen for Vejle og Skander-borg Amter, til medlem af Jydsk Centraludvalg og til medlem af den Almindelige Danske Lægeforenings Repræsentantskab. Han har (sammen med Svend Kaaber) i »Flora og Fauna« 1961 side 122 skrevet om en ny dagsommerfugleart: »*Aricia allous* Hb. ssp. *vandalica* nov.« Og i *Opuscula entomologica* 1961, side 161, om »*Aricia agestis* Schiff and A. allous Hb in northern Europe. A taxonomic study«. Siden 1958 har han været medlem af bestyrelsen for Naturhistorisk Museum i År-hus. Fra januar 1962 vil han få bedre tid til entomologien, idet han ophører med at praktisere og flytter til »Det gule Hus«, Tønballegård, Snaptun, pr. Horsens.

Arkitekt *Bjørn Bindslev* ('41) har i 1961 på Statens Bygge-forskningsinstitut udgivet »Projektmaterialeets Rationalisering« og på Arkitektens Forlag: »Overfor en ny Virkelighed«.

Ekspeditionssekretær, cand. jur. *Poul Adam Tvede* ('40) har i Berlingske Tidendes kronik 6. oktober 1961 skrevet om »I balsæsonen. Sørgmuntre danse-minder fra trediverne« (dvs. fra Herlufsholm) og i »Aktuelt«s kronik 7. november 1961 »Boligmanglen — gordisk knude?« og 15. august 1962 »Ø mellem alle andre«.

Tegn Deres forsikringer hos:

Chr. Rasch

C. C. Burmeister ('43)
Malmøgade 5, Kbh. Ø.
Telf.: *C. 404

Vi tegner alle arter forsikringer — og vi er specialister i brand-, automobil-, heste- og kreatur- samt fjernsynsforsikring

Schaumburg-Müller & Co. A/s

BRÆNDSEL OG BRÆNDSELSOLIER
AF ENHVER ART LEVERES OVERALT

TLF. BELLEVUE ★ 780
TAARBÆK STRANDVEJ 113 ERNST SCHAUMBURG-MÜLLER
KLAMPENBORG ('29)

Bygningsartikler . Gips . Terrazzo . Stenmøl . Væg- og Gulvfliser

A/s Knud Gottlieb ('20)

Etableret 1902

Rådhuspladsen 4, København V.
Telefoner: *Minerva 7383 - Byen 25 40

(IV '23)

KNUD LINDBERG

Statsaut. Elektro-Installatør

FABRIK FOR KVIKSØLVAFBRYDERE OG NEONANLÆG
GLASBLÆSERI

L Y S
KRAFT
VARME

TELEFON GODTH. *4617 - MARIENDALSVEJ 24 - KØBENHAVN F.

FR. G. KNUDTZONS BOGTRYKKERI A/s

TOLDBODGADE 57

TELEFON CENTRAL 83 & 14983

HOTEL

Vinhuset

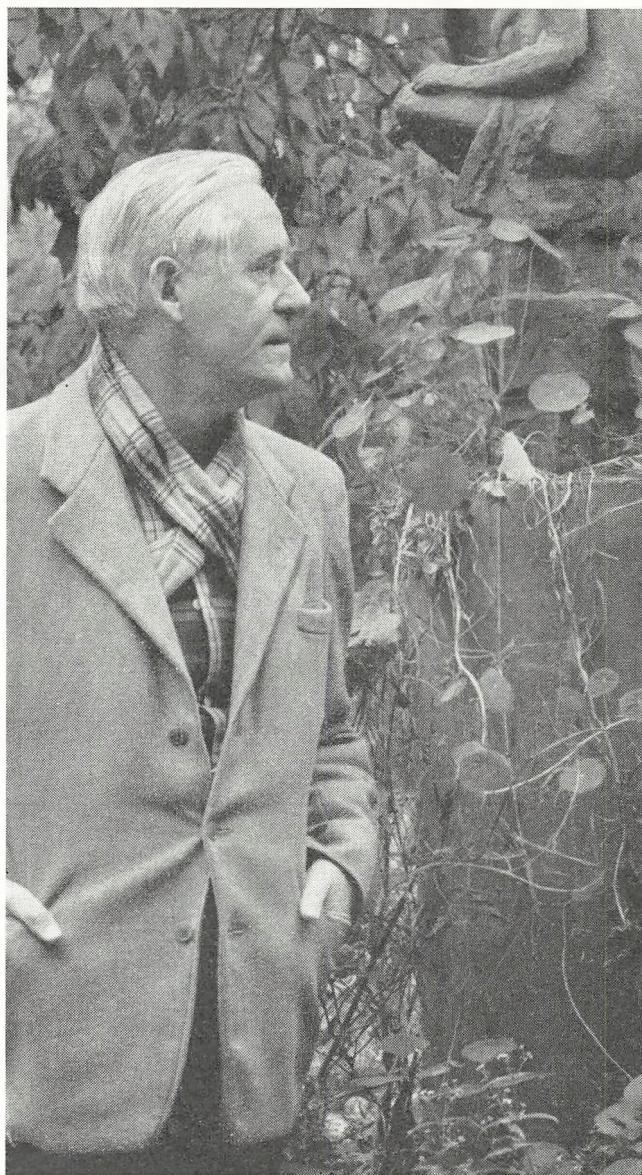
NÆSTVED

SVEN CLAUSEN 1893-1961

Den 19. november 1961 døde *Sven Clausen*, tre uger efter sin 68 års fødselsdag.

Sven Clausen forenede karakter og begavelse, og til denne i sig selv sjældne kombination føjede han det allersjældneste: *godhed*. Han var en *god* mand, uden forbehold eller udlægninger. Lave motiver, bagtanker, svig, ondskab lå ham ikke blot fjernt, han forstod dem egentlig slet ikke. Denne ædle naivitet kunne undertiden gøre ham sårbar, ja hjælpeløs, men var samtidig måske den side af hans væsen, der virkede stærkest. Et eksempel herpå: I Sven Clausens kamp for at nærme de nordiske sprog til hinanden var en af de største vanskeligheder nordmændenes dybe mistillid til enhver form for sprogligt samarbejde med dansken. Sven

Clausen vandt de ledende norske sprogfolk – ikke blot rigsmåls-, men *landsmåls*-mændene! – over på det nordiske målstrævs side, en enestående diplomatisk og politisk sejr. De blev trukket til af hans personlighed og lyttede derefter til hans uovervindelige ræson. Men det, der først overvandt dem, og siden bandt dem, var utvivlsomt hans sjæls renhed.

Også selve Sven Clausens begavelse var unik, ved at kombinere elementer, som hver for sig er sjældne, men som i deres forening må kaldes næsten enestående. Han var en *tænker*, som trængte igennem sine emner med mageløs skarpsindighed – og hans emner var ikke pebernødder. Det var bl. a. ret, moral, magt, parlamentarisme, sprog, dramaets love, alt gennemlyst med en klarhed, som kunne virke berusende, og krydret med de velgørende »forkortelser i tanken«, som en anden stor jurist et sted takker ham for.

Han var en *digter*, som også kunne komme til sin viden og sine opfattelser ad uforklarlige genveje og formulere dem i udtryk af stor originalitet og skønhed. Han var *klog*, besad dette dyrebare: *common sense*, fornuften uafhængig af, hvad vi har læst os til eller er blevet fyldt med. Hans ræsonnementer kunne tage vejret fra én. Ikke fordi de var udspekulerede, men fordi de netop var det modsatte.

Han var *vittig*, i hele den danske litteratur formodentlig blandt de to-tre vittigste. Der er teaterstykker af ham, f. eks. »Paladsrevolution«, hvor næsten hver replik er en smældende aforisme, og bøger, som man under læsningen må lade synke efter hveranden sætning for at smage efter på de blændende formuleringer. I virkeligheden var hans litterære produktion måske for vittig. I vores lille nation var det publikum, som værdsatte ham, ikke stort nok til, at hans stykker og bøger kunne blive også økonomiske succes'er.

Ingen skribent har udtrykt sig med færre omsvøb end Sven Clausen. Om ham selv gælder i eminent grad, hvad han skrev om rigsdagsmanden *J. A. Hansen*: »I skarpsind og klarhed overgik han de berømteste lærde blandt modstanderne; hans kortfattede var ikke blevet ødelagt af filosofisk læsning, hans sprog ikke for-dærvet af abstrakte og konturløse kunstord. Det havde funktionalismens strenge skønhed; thi det bar tanken på letteste måde, ad korteste sti fra taler til lytter. Det havde ingen anden melodi end pilens syngen på vej til plet«. Det var lærerigt at se hans manuskripter. De indeholdt bogstaveligt talt aldrig andre rettelser end strygninger.

Sven Clausen var født 1893 i Holsted, tæt nord for 1864-1920 grænsen til Tyskland. Foruden hvad han i øvrigt var – dansker, skandinav, herlovianer, demokrat – følte han sig livet igennem i høj grad som jøde. Også på anden måde prægede hans fødested ham for stedse, nemlig i hans vagtsomhed over for, hvad der kunne

komme af ondskab og ugudelighed fra Tyskland. »Folk der lever af had, er ringe, men en vågen kritik er nødvendig«.

På Herlufsholm gik han fra 1904 til 1911, og om sin tid i »denne løjerlige drengerepublik« har han bl. a. skrevet det bevægende og grunagtige kapitel »Min skole, dels i de syv år jeg gik der, dels for ever« i bogen »Min Skoletid«, 1954. Han omfattede til sin sidste dag Herlufsholm og alt herloviansk med dyb kærlighed og interesse. Enhver herlovianer var, *eo ipso*, hans ven. Han omtaler selv »den ejendommelighed, at jeg ned gennem tiderne vedbliver at omgås herlovianere, også sådanne, som var gået ud, før jeg kom ind, og slige, som er født længe efter, at jeg gik ud . . . « På hans natbord lå bestandigt – sammen med Beatus Dodts »Rideknægten« og Gustav Esmanns »Hjort og Michelsen« – sønderlæste eksemplarer af »Dimitterede fra Herlufsholm«. Og sangen »Hil dig, du gamle murstensgård« er det jo ham, vi skylder tak for.

I 1917 blev Sven Clausen cand. jur., to år senere fuldmægtig ved Vor og Nim herreder, og i 1923 fuldmægtig i Kreditkassen for Husejere i København, hvor han havde sit arbejde til 1949. I 1930 havde han skrevet en juridisk guldmedaljeafhandling, i 1934 blev han dr. jur. på en disputats »Om Kreditforeningsforhold«, og i 1935 udkom »Essays om Almindelig Retslære«, denne åbenbaring af penetration og klarhed. I 1950 blev han professor i retsvidenskab ved Københavns Universitet, efter at studenterne var gået i demonstrationstog til ministeren med et krav herom, en erklæring af beundring og kærlighed, som næppe har fortilfælde.

At et så mageløst skarpt vid som Sven Clausens gemte sig i denne groft tilhuggede mand, der lignede en bondehøvding, må have overrasket mange. Kamp, endsige polemik, lå Sven Clausen fjern. Det morede ham ikke, hverken at se på eller at deltage i. Men når andres uforstand, uskånsomhed eller arrogance tvang ham til at slå fra sig, kunne han også dét bedre end andre. Det mærkede danske nazi-sympatisører i 1930'erne, da han med en uforlignelig blanding af ræsonnementer og sarkasme blev nazismens og anden ufrivilligheds afslører og angriber. Enkelte af hans fænomene kroniker fra denne periode er optrykt i »Udvalgte Tvangstanker«.

Det mærkede også det nordiske målstrævs modstandere i 1940'erne. I ren fægtning er der vist ingen anden end Sven Clausen, som har nedgjort Kai Friis Møller. På Friis Møllers mere elegant affattede end sagligt underbyggede personlige angreb i bogen »Den Store Nordiske Svanesang« svarede Sven Clausen med »Det lille københavnske Nærsvinsapparat«, et af de mest dræbende vittige skrifter, som findes på dansk, og som i næsten bogstavelig forstand slog Friis Møller pennen af hænde. I øvrigt satte Sven Clausen pris på Friis Møller. Han nærede i det hele taget oftest velvilje også for sine modstandere, og det hændte, at han lagde den form for selvbeherskelse for dagen, som måske er verdens sjældneste – en vittig mands given afkald på at være vittig, udelukkende fordi andre er mindre rigt udstyret end han selv.

De resultater, Sven Clausen opnåede i begge disse felttog – for demokratiet og for det skandinaviske

sprogfællesskab – var af kolossal betydning. Hvad den danske nazisme angår blev luften lukket ud af dens argumenter. Tilbage blev kun voldsmetoderne. Intelligensen holdt sig følgelig stort set fjern, og det danske nazistparti kom næsten udelukkende til at bestå af bøller og fæhoveder.

Hvad sprogpolitikken angår, resulterede den i en ændring af opinionen i hele Norden. Da Sven Clausen begyndte sit arbejde for sproglige reformer, var han en ensom i ørkenen, af nogle betragtet som en særling, af andre som en voldsmand. I dag mener alle, at de nordiske sprog *selvfølgelig* bør hindres i at glide længere fra hinanden. Den danske retskrivningsreform af 1948 og den norske talordsreform et par år senere følges måske snart af en dansk talordsreform. For herlovianere har han herom skrevet: »Herluf Trolle var skåning. Det ville bedrøve ham meget, dersom han fik at vide, at skåninger og sjællændere, folk fra Næstved og Kristianstad, ikke længere skrev samme sprog og ikke kunne tale sammen. Yderligere var Trolle-ætten ophaveligt svensk, og indtil 1814 var klientellet på Herlufsholm også norsk (jævnfør Rahbeks Minder), indtil 1660 også skånsk og hallandsk. Hans Jensen Alan, dvs. *Halland*, hed således den første avhjemlede herlovianer«.

Ak, disse rekapitulationer af nogle enkelte blandt hans livs resultater, disse nøgterne opremssninger, siger kun lidt om den vidunderlige person, som er gået bort, om hans sind og hans væsen, hans ånd, hans humor, hans »livsmodts ild« og hans »tungsinds aske« (som Piet Hein skrev i et mindedig). For dét var der også. Når åbenheden er større og intellektet skarpere, er det ikke kun glædernes tal, som øges. »Du véd ej, hvor jeg hader / min plumpe broder liv. / Hvor ublu er hans lader / hvor rå hans tidsfordriv«, står der et sted i hans »Dikte«, og et andet: »Ved evighedens avgrund er min bolig / mit vindu vender ud til intetheden. / Verdenskonkyljen holdt jeg for mit øre: / den tomme susen kan jeg stedse høre«.

»Dikte« er tilegnet *Ingeborg*, hans hustru gennem næsten 40 år. Hun forstod både hans storhed og hans sårbarhed, og de og deres datter, fru *Bente Joensen*, havde skabt et hjem af stor indre og ydre skønhed. Da Sven Clausens bære blev ført bort fra hans hus til kirken, læste Ingeborg Clausen det af hans digte, som måske er hans mest personlige:

*Gud bød en bunke jord ved alfarvej
at samles – gå – og vide, den er mig.
Tit må jeg stirre på den døde muld.
Hvi blev ej den bevidst. Og sorrigfuld.
Bevidsthed tænder Gud, hvor selv han vil.
Hans skapning lærer sig at takke til.
Jeg glædes tit ved karret Gud lod lave.
Men jeg er ræd for denne sære gave.*

For Sven Clausens venner har hans død efterladt et savn, som vil svie så længe de lever. *We shall not look upon his like again.*

Sven Tito Achen ('40).

Rektor Forchhammer havde jo sine Kvaler, som han selv har skrevet om, men det mærkede vi ikke, og det var vist ogsaa mest før min Skoletid.

Jeg havde Fornemmelsen af, at han i sine sidste Aar (min Tid fra 1885-92) rettede Skolen op fra en Bølgedal til en ret høj Standard.

Han var vist meget religiøst indstillet, var altid i Kirke om Søndagen, men udover vor tvungne Kirkegang hveranden Søndag, vor Morgen- og Aftenlovsang, samt vore normale Religionstimer, blev der aldrig hverken fra hans eller nogen Lærers Side gjort noget som helst for at paavirke Eleverne i nogen religiøs Retning.

Rektor Forchhammer var en Mand, vi saa op til – retfærdig og redelig, som han var.

Det er en meget stor Ros, for man maa erindre, at Tidsaanden dengang var saadan, at for en Dreng var en Lærer den fødte Fjende, en som det gjaldt om at drille og ærgre saa meget som vel muligt.

Ældst i Lærerflokken var Overlærer Thorvald Kiel- sen, kaldet Kilian eller Møvsen, født 1814. Han var ugift og ganske utvivlsomt Sadist. Det morede ham at se en Dreng ryste af Angst under hans Basiliskblik. Han var godt oppe i 70'erne, da han i 1888 gik af.

Om ham har jeg engang skrevet et Essay, som jeg vil medtage her. Billedet er i det væsentlige korrekt, omend lidt digterisk behandlet.

KILIAN

Et Hexameter, det er venteligen ikke som en Hest, der løber over en Mose, saa det siger sjap, sjappelab, sjab, sjab, nej, det er venteligen som en Hest, der løber over en Stenbro, saa det siger trap, trappetrap, trap, trap. Saadan definerede Kilian et Hexameter for os mere eller mindre – næsten altid mindre – videbegærlige Unger.

Som Regel var det imidlertid hverken Lyden »sjap, sjap« eller Lyden »trap-trap«, der var den fremherskende i hans Timer, men derimod Lyden »svap, svap«. Han slog tit, og han slog godt, og man kunde se, at det var ham en inderlig Glæde; han havde et saa djævelsk Udtryk i Ansigtet, at de, der har været under hans Behandling, aldrig glemmer det. Hans »Bagvendere« – Slag med Bagsiden af Haanden – var enestaaende.

Hvor stort Gennemsnittallet af Lussinger i hans Timer var, kan jeg ikke bestemt angive, da Interessen for Statistik endnu ikke var vaagnet i mig, men jeg overdriver næppe, naar jeg siger, at den var lig Elevernes Antal multipliceret med to. Selv om der ogsaa dengang fandtes artige Drengene, var der dog faa, og der var til Gengæld andre, der kunde sætte Gennemsnitsprocenten op.

Hans Straffemetoder var utallige, hans Opfindsomhed paa dette Omraade utrolig. Hans pædagogiske Evner var til »slet«. Noget Latin fik han selvfølgelig banket ind i os, men vore Begreber om Retfærdighed blev fuldstændig forvirrede.

Begrebet Forundersøgelse kendte han ikke, han handlede impulsivt. Engang fandt han mit Lommetørklæde i Jordbæstykket i sin Have – og i Jordbærtiden.

Min Moder havde desværre for mig broderet hele mit Navn derpaa, saa Identiteten var jo fastslaaet; – men jeg havde ikke været i hans Jordbær! Et Lomme-

HERLUFS- HOLM

Muntre gamle optegnelser
af

Aage Grum-Schwensen ('92)

Fortsat fra forrige nr.

tørklæde laante man jo tit til en forkølet Kammerat. Men det blev jeg nu slet ikke spurgt om.

»Nu kan du for Eksempel møde oppe hos mig, naar Klokken er et Kvarter i 5 Minutter paa halvfire paa Søndag«. Det var en af hans Grusomheder at give en saadan Besked med 3 eller 4 Dages Varsel; saa havde man jo god Tid til at glæde sig i, og Søndagen var spoleret. Ordren blev fremført saa hurtigt, at det var vanskeligt at opfatte den, men den blev ikke gentaget.

Med Uhret i Haanden stod jeg udenfor hans Dør og vogtede paa det nøjagtige Klokkeslet; thi var man saa heldig at træffe dette, kunde han sige: »Det var godt, min Dreng, du er præcis, nu kan du gaa«. Men det var sjældent. Jeg mødte til aftalt Tid. »Naa, saa du holder meget af Jordbær, gør du«, sagde han og fremviste et temmelig snavset Lommetørklæde. Derpaa gik han ind i Naboværelset og kom tilbage med begge Hænder paa Ryggen. »Vil du nu helst have højre eller venstre?« Desværre var jeg ikke heldig. I den ene Haand var der et tykt Spanskrør, i den anden en Skaal med Jordbær. Jeg valgte det første og fik, hvad jeg havde godt af. Men andre var jo mere heldige.

Princippet i denne Straffemetode, hvor den skyldige kunde slumpe sig til Jordbær eller en Appelsin, og den uskyldige til »Rørsmørelse«, gik aldrig op for os.

En skummel Vinteraften mødte han i Kohaven Flæskefrederik, der gik ud fra den fejle Opfattelse, at han i Mørket kunde ryge sin »Duke« cigaret – saadan hed Datidens »Capstan« – i Fred. »Naa, saa du ryger, min Dreng, jeg skal ventelig lære dig at ryge. Kom nu op til mig på Søndag Kl. 5 Minutter over o.s.v.«

Tiden forekom Frederik lang, men endelig oprandt det Øjeblik, da han maatte (tysk müssen og ikke dürfen) glide ind ad Sukkenes Port. »Goddag, min Dreng, vær saa god at sætte dig ned, velkommen«. Kilian an-

bragte to Stole ved Vinduet og nødede – stadig med overdreven Venlighed – Frederik til at placere sig i den ene, bød ham derpaa en lang, tyk, meget mørk Cigar. Rygtet vilde vide, at disse Cigarer blev dyppet i Cognac og derefter tørret i Solen; i hvert Fald var det, in confesso, at ingen anden end Møvsen selv kunde taale dem. Kilian rev saa en Tændstik af og holdt den hen til Cigaren: »Ryg du saa, min Dreng, du kan jo lide det«. Lidt efter trak han en Træbalje hen for Fødderne af Frederik, satte sig selv i den anden Stol og stirrede uafbrudt paa sit Offer med et Udtryk, som den værste norske Skovtroll vilde have misundt ham. »Ryg dog, ryg dog«, blev han ved at nøde, »Trækker Cigaren inte?« Og Flæskefrederik maatte dampe som et Lokomotiv, indtil den forudsete Eksplosion indtraf. Heldigvis kom det meste udenfor Baljen.

Da »Flæsket« var blevet saa stærkt røget, at Frederik maatte et Par Dage paa Sygehus, kom Historien Rektor for Øre, og Tilfældet forblev enestaaende.

Navnlig var Kilian frygtet – berømt eller berygtet – for sine Baghaandsslag (Bagvendere). Hvor en saadan Lussing traf, groede der Roser frem, der ikke visnede samme Dag. En Dag kom Rosen dog til at blomstre paa rette Sted.

Det var en anden Frederik, der skulle oversætte Begyndelsen af en catilinarisk Tale »Quousque tandem abutere, Catilina patientia nostra? Hvor længe vil du, Catilina, dog misbruge vor Taalmodighed?« Af en ubegribelig Fejltagelse kom han til at sige Kilian i Stedet for Catilina, altsaa: Hvor længe vil du, Kilian, misbruge vor Taalmodighed? Møvsen gik nu helt amok, og Frederik maatte stille oppe ved Katederet, men stillede sig lige foran den sorte Tavle. Hurtigere end Lynet langedes en vældig Bagvender ud, men endnu hurtigere trak Frederik Hovedet til sig, og med dundrende Kraft ramte Slaget den sorte Tavle. Da mærkede 14 smaa Drengesjæle Harpesang i Luften, thi ligesom i sin Tid Arons Stav forvandlede til et duftende Mandeltræ, saaledes sprang der nu blodige Roser frem paa det værste Tugtens Ris, de nogen sinde havde kendt.

Resten af Timen blev Fritid. Og Frederik valgte Appelsinen, den var virkelig vel fortjent.

Kilian forblev alt for længe i Skolens Tjeneste. Rektor prøvede vist flere Gange at blive af med ham, ja, fik ham endog gjort til Ridder af Dannebrog, men det hjalp ikke. Endelig i 1889, da han var oppe i 70'erne, slog Befrielsens Time.

Saa lod han sig fotografere og tilstillede samtlige sine gamle Elever et Eksempel. Ud fra hvilken Tankegang? Jeg tror ikke, at nogen er blevet henrettet saa mange Gange in effigie som Møvsen.

Men selv den værste Troll kan tæmmes!

Han trak sig tilbage til en Villa i Nordsjælland, og han – den gamle Pebersvend, der havde tilbragt hele sit Liv paa Kostskole, og som aldrig var set tale med en Kvinde – maatte nu have et Feminium i Huset. Det blev Sara, og hun maa have været en Oberstindenatur, for Kilian tilbragte sine sidste Dage stærkt underkuet af denne Dame fra det gamle Testamente.

Da en yngre Kollega i en Sommerferie kom ud for at hilse paa sin gamle Overlærer, stod denne paa sine rystende Ben og trak Lagner med Sara! Med tydelig

Flovhed citerede han: »Sic transit gloria mundi. Tempora mutantur et nos mutamur in illis«.

Han oprettede et Legat til Fordel for Skolen.

»Musa, besyng mig den Mand, som tykkes mig hæsligst af alle«. Saaledes begyndte et paa Hexameter skrevet Digt i øverste Klasses hemmelige Protokol, der afleveredes fra Hold til Hold af Gymnasiaster, og hvori skolens indre Historie beskrevs.

Denne Protokol blev i 90erne konfiskeret af en ny Lærer, der selv var Herlovianer, og som derfor kendte dens Tilværelse, og som formentlig selv havde bidraget til dens Indhold. Det var skændigt at udryddet et saadant Dokument.

Den Mand, der skulde besynges, var Adjunkt Andreas Hasselager, kaldet »Heter«. Han var meget, meget lille, men havde et stort ildrødt Skæg, der dækkede næsten hele Ansigtet; hele Hovedet udgjorde en Fjerdedel af hele hans Højde! Naar han aabnede Munden, viste Tænderne sig at være grønne – en herlig Farvesymfoni. Dertil var han saa indbildsk og glad for sig selv som en Skuespiller og fremhævede ved enhver Lejlighed sin egen Storhed. Ogsaa ham har jeg tidligere skildret i et Essay, her er det:

»Heter« (i 1885 – 40 Aar).

»Naa, lille Andreas, hvad var det saa, du fik til Filosofikum?«

»Det ved du jo godt, lille Mor, jeg fik udmærket godt til Filosofikum«.

Overlærer Heter havde en beskeden Ungkarlejlighed i den Bygning, hvor Gymnasiasterne residerede, og havde faaet Lov at have sin gamle Moder boende hos sig, idet det maa være blevet anset for givet, at hun var uskadelig for Gymnasiasternes Sjælfred.

Han skulde føre Tilsyn med disse store Dreng, og de terroriserede ham!

Det var Skik og Brug, at Lærerne – som efter den fælles Middag fik Kaffe serveret paa deres Værelse – hver Dag inviterede en eller to Elever til Kaffe; Portionerne var indrettede derefter.

Naar de udvalgte var mødt op hos Heter, begyndte Konversationen daglig – Undtagelser kendes ikke – med den foran citerede Samtale mellem Moder og Søn. Var han i godt Humør, fik man senere følgende Udtalelse: »Da jeg gik i Odense Katedralskole, var nummer 1 min Ven, Professor Claudius Gertz, den berømte Filolog, han var glimrende begavet; Nummer 3, Doktor Transted, var særdeles godt begavet, – – Nummer 2, det var jeg!«

Kom Historien ikke af sig selv, saa hjalp en Elev den over Fødselsveerne ved uskyldigt at spørge: »Hvor har De egentlig gaaet i Skole, Herr Overlærer?« Saa var den sikker!

Hans Fag var Latin, Græsk og Historie, og han var en dygtig Lærer. Selv om det ofte kneb med Justitsen, saa havde han en glimrende Evne, navnlig i Historie, til at faa Eleverne interesserede.

Historien var dengang i Skolen kun Krigshistorie, Aarstal for Slag og Fredsslutninger og Kongerækker, men han var meget interesseret i Kunsthistorie og docerede dette Fag for os. Vi fyldte mange Hefter med Notater – Lærebøger fandtes jo ikke – og der er sikkert mange Elever, der er Heter taknemmelige for det Begyndelseskursus i Kulturhistorie, som de dengang fik.

(Fortsættelse følger).

ACADEMIA SORANA

I anledning af sit hundredårs jubilæum den 14. april 1962 har Soransk Samfund udgivet en statelig bog med ovenstående titel og med undertitel Kloster, Akademi, Skole. Bogen er rigt illustreret og indeholder interessant læsning også for herlovianere.

Efter et forord af formanden for Soransk Samfund, professor *Johannes Brøndsted*, følger *Kai Hørbys* betretning om Skolen og Akademiet gennem 400 år. Derefter kommer *R. E. Brincker's* bidrag: Sorø skoles »Jammersminde«, og bogen slutter med *Poul Schjærffs* fortælling om Soransk Samfunds stiftelse og trivsel i det første århundrede.

Foran bogens navne- og stedregister er indsat en tidstavle, som i al sin enkelthed røber vor broderstiftelses omtumlede tilværelse: fyrsteskole, almindelig skole, adeligt akademi, »ridderakademi«, skole og opdragelsesanstalt, og ind imellem har der været perioder, hvor enhver skolevirksomhed lå brak. Men de historiske begivenheder er så kendt, at de ikke behøver nærmere omtale.

Det gør derimod Soransk Samfund, fordi dets love afviger fra Herlovianersamfundets på et ganske interessant punkt. Ligesom i vore love er det formålet at samle gamle soranere og at hjælpe trængende kammerater, men fra første færd har det tillige været formålet »at bevare og vække interessen for Sorø Akademis blomstring, navnlig ved at besøge udgivet historiske og statistiske oplysninger, Sorø Akademi vedkommende«, som der står i de ældste loves § 1, og i de nyeste vedtægter går man endnu videre. Nu vil man vække interesse for de soranske stiftelser »også hos almenheden«, og publikationsvirksomheden skal omfatte både skolen og dens forgængere og den købstad, som er vokset op i kraft af akademierne og skolerne.

Det interessanteste, men også mest triste bidrag i bogen er dog »Jammersmindet«, hvori der fortælles om den mærkelige, for ikke at sige uforsvarlige måde, hvorpå danske lovgivere har behandlet Sorø Akademis midler, efter at Danmark i 1849 fik et demokratisk styre. Vel kneb det med økonomien før dette tidspunkt, men så lod man stiftelsen komme til kræfter ved indstilling af undervisningsvirksomheden og ved gennemført sparsommelighed. Men i de første 15 år efter at Sorø var kommet på Finansloven, blev der med Rigsdagens samtykke taget 862.041 rigsdaler til formål, som aldeles ikke kom Sorø ved, og i bedste overensstemmelse med »Parkinsons Lov« måtte Akademiet samtidigt kæmpe for at få penge til at reparere et stakit, flytte biblioteket o. a.

Det var muligt at finde en vis begrundelse for de penge, som dengang gik til andre formål, idet Akademiet skulle støtte kunst og videnskab, men derefter sagde man rent ud, at man tog Akademiets penge for at lette statskassen for dens byrder. Den gamle soraner *Carl Steen Andersen Bille*, som både var folketingsmand og formand for Soransk Samfund, kæmpede bravt, men forgæves mod dette synspunkt, og hvordan det gik, kan ses af rektor *Arne Østergaards*

oplysninger til Soraner-Bladet, som er optrykt i Herlovianerens 38. årgang (1960) s. 11.

Forfatteren gør opmærksom på, at ingen dansk konge og ej heller den danske stat har givet Sorø Akademi nogen som helst gave, selvfølgelig bortset fra dets stiftere *Frederik II* og *Christian IV* og *Frederik II's* dronning *Sophia*. Heroverfor må enhver herlovianer gøre sig klart, at danske konger gang på gang har ladet nådens sol skinne over vor gamle skole, ligesom Herlufsholm i nødens stund fik lov til at låne penge hos Sorø, – penge, som dog både blev forrentet og tilbagebetalt efter få års forløb. Hundrede år senere – i Enevældens sidste dag – lånte staten penge i Sorø for at bygge på skoler i andre egne af landet, og dette lån blev ikke forrentet; 50 år senere blev det tilmed eftergivet.

Der går mange bånd mellem Sorø og Herlufsholm. *Herluf Trolles* og *Birgitte Gøyes* stiftelse blev forbilledet for *Frederik II's skole*, Herlufsholms første rektor, *Hans Mikkelsen*, endte sine dage som rektor på Sorø, skoleherre *Jørgen Rosenkrantz* styrede også det adelige akademi i de vanskelige år under svenskekrigene og Enevældens indførelse, og således er det fortsat gennem tiderne med nære forbindelser mellem de to institutioner, deres ledere og deres diple. Soranere og herlovianere føler et særligt slægtskab, som de ikke har fælles med drenge fra nogen anden skole; men de føler forhåbentlig også, at »adelskab forpligter«.

Vel eksisterer der endnu en stiftelse, som hedder Sorø Akademi, men den er noget helt andet end skolen. Den holder akademihaven, driver skovbruget og afgiver sit overskud til driften af en statsskole, som har til huse i stiftelsens bygninger.

Vor gamle skole har endnu den glæde at være herre i eget hus, og jeg har en fornemmelse af, at mere end én gammel soraner misunder Herlufsholm denne status, men alligevel vil være med til at opretholde den. Der er for tiden flere diple, hvis fædre er soranere. Og når man ser sådan på det fra soransk side, hvordan må så ikke vi herlovianere selv se på det. Vi er dog dem, der først og fremmest er i gæld til Herlufsholm, og selv om den større eller mindre åndelige ballast, vi tog med fra skolen, næppe lader sig måle i kroner og øre, er denne form for at vise vor taknemmelighed den eneste, som virkeligt kan gavne Herlufsholm.

Flemming Tolstrup ('24).

Husk Herlovianerfrokosterne

den første tirsdag hver måned

klokken 12

i Grand Café, Kongens Nytorv.